

Búcsúzó beszéd

„Ha ki engem szeret, az én beszédemet megtartja” (Jn 14,23)

A budapesti piarista gimnázium végzett növendékeihez 1923. május 23-án intézett beszéd.

Kedves fiaink!

Most, amikor a mai evangéliumot olvasom, két gyülekezetet látok magam előtt. Látom az apostolokat a nagy szétszakadás, a világba való szétmenés előtt, a Cenaculumban, az utolsó vacsora termében, amint várják együtt a Szentlélek eljövetelét. És itt látlak magam előtt titeket: ti is a szétszakadás, a világba való szétoszlás előtt álltok, és ti is ide gyűltetek, a Cenaculumba, az Oltáriszentség termébe, és mielőtt szétmennétek, itt várjátok együtt a Szentlélek kegyelmét, amely a szívetekbe fog szállani a szentáldozásban. Oh, vajha a ti szétválástok is olyan hasonló lenne az apostolokéhoz, amilyen hasonló az övékhez ez a várakozástok. Vajha ti is igazán innen, a Cenaculumból indulnátok el a nagy világba, mint ők, szívetekben az Úr Jézussal, aki veletek van mindennap a világ végezetéig. Vajha ti is a rátok szállott Szentlélekkel lelketekben indulnátok el, mint ők: a győzhetetlen kegyelemmel, amely elég egy nagy élet küzdelmére. Mert amint az apostolok szétválása valójában nem volt válás, hanem elszánt nekiindulás az evangélium világhódító harcának: ez a ti búcsúzástok sem végleges búcsúzás, hanem felkenetés, nem válás, hanem harcba indulás, indulás a krisztusi élet jó harcára.

Ennek a búcsúzásnak, amely búcsúzás, de nem elválás — ennek a búcsúzásnak szavait akarom most elmondani nektek.

Búcsúztok ma elsősorban *ettől az oltártól*. Nem jöttök ide többé törvényszerűen, intézményesen, közös szentáldozáshoz. Búcsúztok a közös áldozástól, s ebben van valami melankólia. Jól esik nekünk, szüleiteknek, tanáraitoknak — jól esik ma is itt látni benneteket tisztán, a bűnbánat friss hullámaintól felfrissülten, a hozzátok siető Úr Jézus elé ragyogó szemmel. És jól fog esni nektek is visszagondolni rá, ha majd egyszer valamikor úgy fogtok visszanézni mai magatokra, amint mi nézünk ma rátok, és meg fogjátok érteni, milyen értéket jelentett számotokra ez a közös szentáldozás. De csak a közös áldozástól búcsúztok, nem magától a szent áldozástól; hiszen ti jól tudjátok, hogy az Anyaszentegyház törvénye nem a gyermekkorak szól, és nem az iskolának szól, hanem szól minden időnek, minden kornak, minden embernek, és a férfiúnak, aki az élet sorvasztó küzdelmét vívja, még mérhetetlenül nagyobb szüksége van rá, mint a gyermeknek. Ti jól tudjátok ezt, és mi is tudjuk, hogy a közös iskolai áldozások után az önkéntes, szabad, férfias áldozások nemes sora következik a ti életetekben. De ha nem búcsúztok az áldozástól, még sokkal kevésbé búcsúztok magától az Úr Jézustól. Nem búcsúzás ez, hanem apostolok oszlása. Nem válik Ő sem töletek, hanem így szól majd hozzátok, amikor a szentáldozásban ezen a szentmisén szívetekbe száll:

Édes fiaim! Búcsúzom tőletek, de nem válunk egymástól; úgy búcsúzom tőletek, mint az apostoloktól. Azt mondom nektek, amit nekik mondtam: Menjete, és én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig. Veletek vagyok, veletek akarok lenni hitben, akarásban, cselekedetben, tisztaságban, szeretetben. Küldelek benneteket a világba: menjete és tegyete bizonyosságot rólam. Én neveltelek magamnak benneteket, mint az apostolokat. Most menjete, és akarom, hogy érezzetek meg engem rajtatok az emberek. Mert ez kell nekik legjobban: belőlem élő, Krisztusból élő, énhozzám hasonló, erős, szép egyéniségek. Ebből van olyan kevés a világon, ezért boldogtalanok az emberek, azért megy rosszul a világ sora. És ezért küldelek benneteket a világba, mert ki legyen ilyen, ha nem ti, akik nyolc évig az én keblemen melegedtetek, akiknek megadtam mindent: komoly, alapos tudást fegyverül, okos, ésszerű, öntudatos hitet, utat, kedvet és kegyelmet a jóra, akiket testemmel, véremmel tápláltalak, szeretetemmel elhalmoztaltalak, nyolc éven át szívemen melengtettelek. Kik legyenek énbőlőlem valók, énhozzám hasonló, ha ti nem? Rátok vár a világ: Menjete és tegyete bizonyosságot rólam az emberek előtt. Bizonyosságot élő hitetekkel, világító erkölcsötökkel, diadalmas szeretetetekkel. „Ha ki engem szeret, az én beszédemet megtartja.”

Búcsúztok *ettől a háztól* is, ettől a kápolnától, ettől az iskolától. Ebben is van melankólia. Valami megillető szomorúság, a „Ballag már a vén diák” mélységes, bús hangulata száll a lelkünkre. Soha többé nem lesztek iskolásfiúk. Ezer élménytől, ezer kedves, érdekes, jóleső emléktől vesztek búcsút mindörökre. Nyolc év nagy idő az életben, és ti nyolc gyönyörű évtől búcsúztok most. De ez a búcsúzás sem válás. Nem válás: hiszen ti nem tudtok elszakadni ettől a háztól. Nem mondjátok: Isten veled! — hanem azt mondjátok: Viszontlátásra! Nem tudtok elszakadni innen, vissza fogtok ide járni szentmisére, szentbeszédre, szentségekhez járulásra, ünnepélyekre, beszélgetésre, életproblémáitok meghányásárávetésére. Visszahoz ide a szívetek még igen sokszor. De nem válás azért sem, mert ez az iskola nem enged el benneteket, ez az iskola veletek akar menni: belevette magát a lelketekbe, és veletek megy mindenhová. Adott nektek valamit, ami lelketeknek részévé lett, amit ki nem téphet onnan soha semmi: szellemet lehelt belétek, amely bennetek él, és élni fog, és engedje nektek az Úristen, hogy éljen is minél tovább és minél erősebben. Ez a szellem a *piarista szellem*: katolicizmus szelleme — az egészséges, egyszerű, mély és gyakorlati hazafiság szelleme — és a *pietas* szelleme.

Az egészséges, egyszerű, mély és gyakorlati katolicizmus szelleme, azé a katolicizmusé, amely nem éri be azzal, hogy katolikusnak született az anyakönyv szerint, nem éri be azzal sem, hogy katolikus iskolában tanult az iskolai névkönyvek tanúsága szerint, nem még azzal sem, hogy talán katolikus intézményeknek, egyesületeknek lett a tagjává az egyesületi névsor tanúsága szerint, hanem amely szabályozni, intézni akarja az egész életet, a katoli-

kus anyaszentegyháznak Istentől adott minden időkre szóló törvényei szerint. Katolicizmus, amely nem intézi el a vallási életet a vasárnapi szentmisével, talán prédikációval, hanem áthatja a hétköznapiakat is, egy nagy elv, egy alakító világnézet értelmében intéz munkát és szórakozást, hivatást, hivatalt, karrierkeresést, pénzgyűjtést, emberekkel való érintkezést, házasságot, mindent: az egész élet katolicizmusa. Katolicizmus, amely nem szentimentális ellágyulás, nem szavalás a köz előtt, nemcsak politikai program, vagy irodalmi motívum, hanem áthatja az egész embert: gondolatot, érzést, cselekvést, mindent. Katolicizmus, amely nem ismer félséget, megalkuvást, szűkkeblőséget, nem fél tudománytól, művészettől, élettől, modern problémáktól, nem savanyú, nem életunt, nem élettől idegen, nem botránkozik, nem morog, nem kritizál, hanem nyíltan, egyenesen, bátran kitarja lelkét az életnek, semmi emberit magától idegennek nem érez, mindeztől benne él a mai életben, a mai kultúrában, de Isten szemén át néz mindent, a mi Urunk Jézus Krisztuson át fog meg mindent, az isteni kegyelem erejével hat át mindent, és a győzelmes tett hatalmával él és sugároz magából erőt és szeretetet: nagyszabású, szépséges, győzelmes krisztusi egyéniséget.

Az egészséges, egyszerű, mély és gyakorlati hazafiság szelleme, amely nem a szavak hazafisága, nem az újságok hazafisága, nem a pártok, egyesületek és ünnepélyes versek hazafisága, hanem a kereszténység hazafisága. Hazafiság, amely megértette, hogy egyetlenegy az, amire a hazának szüksége van, mert mindene van, ha ez megvan, és semmije sincs, ha ez nincs meg, megértette, hogy egyetlen egyen fordul a mi édes hazánknak élete-halála, és ezt az egyet akarja és tudja adni a hazának: egész embert, egész, harmonikus, győzelmes keresztény férfijellemet.

És a *pietas szelleme*. „Pietati et scientiis — a pietasnak és a tudománynak” — olvassátok kollégiumunk homlokzatán. „Ad maius pietatis incrementum — a pietas növelésére!” — ez rendünk szent alapítójának jelszava. Ebben a cinikus, hitetlen, kritizáló társadalomban, ebben a hagyományoktól elszakadóban levő, letört, szomorú korban, ebben az örök ellenzékiesség bacilusaitól megmérgezett szegény Magyarországon, ahol majdnem minden lélek alaphangja a „nem” vagy a „talán” — ez a piarista szellem az erőteljes férfias „igen”-nek építő szavát akarja szétragyogni a világba. A pietas szelleme a nagyszabású „igen” szelleme, a tiszteletteljes, alázatos, öntudatos meghajlás minden előtt, ami nagy és szent: történelem és múlt előtt, hagyományok és szentségek előtt, nagy emberek, hősök és szentek előtt, tekintély és erkölcs előtt, lelki nemesség és lelki nagyság előtt. A pietas az a győzelmes meghajlás, amelyben semmi sincsen a szolgálásból, amely maga a nemes szabadság, maga a fensőbbes öntudatosság. Ez a pietas önmagotokban is megtanít tisztelni a nagyot, az istenit: a lelket, a jellemet, a tisztaságot, az egyéniséget, énekek legmélyebb, legnemesebb hajlamait, megtanít tisztelni legnemesebb magatokat. — Ezt

a szellemet lehelte belétek ez a ház, engedje nektek az Úr, hogy meg ne tagadjátok. „Ha ki engem szeret, az én beszédemet megtartja.”

És búcsúztok, fiúk, tölünk is, *tanáraitoktól*. Hogyne volna megható, hogyne volna fájdalmas nekünk ez a búcsúzás. Nyolc évet töltöttünk együtt, közös munkában, közös szórakozásban is nemegyszer, közös élményekben. Búcsúzni ettől a nyolc esztendőttől, nyolc év munkájától, élményeitől, ti aligha tudjátok, legfeljebb csak sejtitek, mit jelent ez nekünk. A ti édes szüleitek, akik ebben egyek velünk, azok értenek ma bennünket. Azok úgy néznek most rátok, mint mi. — Istenem! — gondolják velünk — mi vár ezekre a mi fiainkra? Eddig óvtuk őket, itt melengettük a fészekben, a család fészében, egy osztály fészében, egy kis világ meghitt melegében. Óvtuk, védtük őket a széltől is, bajtól, kísértéstől, veszedelemtől, és most vár rájuk az ellenséges élet, a bizonytalanság, a próba, a küzdelem, a szenvedés. És tudják velünk együtt, hogy így kell ennek lennie: kell a próba, kell a harc és kell a szenvedés, mert ott válik el, ott erősödik meg, ott kél győzelemre az érték. De milyen szorongó, milyen fájdalmas érzés ez! Mi vár a mi szeretteinkre azok között, akik nem szeretik őket úgy, mint mi szeretjük? A tyúkanya jut eszünkbe, amely kacsa-fiókákat nevelt, és mikor a fiatalok vízre szállnak, aggódva néz utánuk az idegen, ismeretlen, titokzatos elem partjáról.

De ez a búcsúzás sem válás. Búcsúznak tőletek, fiúk, de nem eresztjük el a kezeteiket. Búcsúztok tőlünk, de tudjuk, hogy nem eresztitek el a kezünket. Az a kar, amely nyolc éven át kinyújtva nyúlt felétek, nem tud lelankadni ma sem. Azok a kezek, amelyek nyolc éven át szorították a mienket, nem tudnak kibontakozni egy nap alatt. Ti nem tudtok mindenestül elszakadni tőlünk, mert mi adtunk nektek valamit, ami nem engedi, hogy valaha is egészen idegenek legyetek tőlünk. Adtunk nektek valamit, aminél nagyobbat nem adhatunk: a lelkünkéből adtunk nektek egy darabot. Egyik tanárotok többet adott, a másik kevesebbet, de egyik sem adott olyan keveset, hogy szavakban ki lehetne fejezni az értékét; — a lelkünkéből adtunk mindnyájan. Soká lesz még, míg meg tudjátok majd érteni egészében, hogy mit adtunk nektek. Amit verejtékes munkával tudományt magunknak megszereztünk, amit munkában, érzésben, fájdalomban átéltünk, amit hitben, világnézetben, jellemben, kemény kovácmunkával magunkon kidolgoztunk, amit rólátok, minden egyesetekről, tehetségetekről, haladáistokról, hibáitokról, problémáitokról nehéz gondolkozással, virrasztással végigelméltünk, végiggyötrődünk, azt adtuk nektek, fiúk. A lelkünket adtuk nektek, a lelkünk egy-egy eleven darabját, és ez az, ami mindig vissza fog húzni a mi lelkünkhöz, mint a vasdarabot a mágnes. Ezért nem válunk tőletek, hanem, ha búcsúznak is: várunk rátok, szüntelenül, mindegyitekre.

A tyúkanyát említettem előbb és a kacsafiókákat; de ez nem jó hasonlatnak. Ti nem úgy fogtok ránk visszanézni, mint kacsafió-

kák a tehetetlen anyára, hanem úgy, mint a tengeren járó hajó a világítótoronyra. És ezt nem elbizakodás, még csak nem is a büszkeség mondatja velem, hiszen a világítótorony nem magától vette a fényét, más kezek gyújtottak berne tüzet. Bennünk is más gyújtott tüzet. Az Úristen tüze az, amely mibennünk ég, de az Úristen úgy akarta, hogy a ti számotokra mibennünk égjen. Ő épített oda bennünket a ti tengeretek partjára világító toronynak, és Ő gyújtotta meg bennünk a tüzet, a hitnek, a természetfölötti életnek, a tudománynak és a szeretetnek tüzeit. Főképpen a szeretet tüzeit, mert a legnagyobb, amit nektek adtunk, fiúk, ez volt. Most megmondom nektek bizalommal: amit mi nektek adtunk, nem azért adtuk, mert ez a mesterségünk, nem is azért, mert kötelességünk volt és hivatásunk, hanem főképpen szeretetből. Tudományra tanítottunk benneteket és igazságra, mert nagyon szeretjük a tudományt és az igazságot. Szépségre tanítottunk benneteket és művészetre, mert nagyon szeretjük a szépséget és a művészetet. A jó Istenre tanítottunk benneteket, mert mi nagyon szeretjük a jó Istent. Erkölcsre tanítottunk és tisztaságra, mert mi nagyon szeretjük az erkölcsöt és a tisztaságot. És tanítottunk benneteket, fiúk, főképpen és mindenekelőtt azért, mert nagyon szeretünk benneteket. És ti azért hittetek nekünk, mert hittetek a szeretetnek, mert tudtátok, éreztétek, hogy jót akarunk nektek, hogy jót teszünk nektek, hogy szeretünk benneteket.

És én arra kérlek benneteket, hogy higgyetek ezután is a szeretetnek. „Nos credidimus caritati — mi hittünk a szeretetnek” — mondotta az apostol. Ezt tegyétek ti is. Mikor azt mondom nektek, hogy legyetek jó katolikusok, legyetek hívek hitetekhez, nem hivatkozom a hit szokaira. Hiszen ti tudjátok, hogy hivatkozhatnék arra is, hogy ismerjük a nehézségeket, és megmutattuk és meg tudnók mutatni nektek ma is, hogy a mi igazságunk az igazság — de most nem erre hivatkozom. Mikor azt mondom nektek, hogy legyetek igazak és tiszták, nem hivatkozom a törvényre. Hiszen ti tudjátok, hogy nem tértünk ki az élet nehézségei elől, sokszor megbeszéltük, és meg tudjuk mutatni, hogy ez az életnek és igazságnak szava — de most nem arra hivatkozom: a szeretetre hivatkozom. Azt mondom nektek, amit az Úr Jézus mondott tanítványainak: megmondoztam nektek; ha másképpen volna, megmondanám nektek. Ti tudjátok, fiúk, hogy szeretünk benneteket, és azt mondjuk nektek, ami igaz és jó, és úgy mondjuk nektek, amint igaz és jó. Ha nem úgy volna, másképp mondanók nektek. Legyetek hívők és katolikusok, mert így igaz és így jó. Legyetek igazak és tiszták, mert így igaz és így jó. Higgyétek el ezt nekünk, mert szeretünk titeket. Tartsátok meg ezt, mert szeretünk titeket. És szeressetek bennünket, mert mi nagyon szeretünk titeket. „Ha ki engem szeret, az én beszédemet megtartja”.